

МАТУРА ПО БЕЛ 2012

1. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) хлебопекар, блясък, поверие
- Б) укривам, неубозрим, неудобен
- В) пороища, краища, пепелища
- Г) пръскачка, гръмоотвод, връзвам

2. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) мириз, автограф, компот
- Б) препятствие, възприемам, разход
- В) безсмислен, випускник, волейболистка
- Г) сглобяем, отбрана, здрач

3. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Информационните технологии се развиват с прекалено бързи темпове.
- Б) През идната година ще се проведе международна олимпиада по шахмат.
- В) Преговорите със щаба отнеха твърде много време на протестиращите.
- Г) Мускетарът скочи на коня си и след броени минути се загуби в далечината.

4. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Наситените мазнини трябва да се ограничават заради лошия холестерол, създаващ проблеми на сърдечно болните.
- Б) На пресконференцията обявихме новите проекти, свързани с поддържане на екологичното равновесие.
- В) Почти навсякъде може да вземете под наем екипировка за ски състезанието, което ще се проведе през следващата седмица.
- Г) Това рядко цвете цъфти в Родопите през април и май с нежни бледорозови до тъмнолилави фуниевидни цветчета.

5. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Служителите получиха поздравления по случай деня на народните будители.
- Б) Високите температури и непосилните жеги не подминаха Южна България.
- В) Всички деца с нетърпение очакваха подаръците си от Дядо Коледа.
- Г) Най-голямата равнина на територията на страната е Дунавската равнина.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

Бюрата по труда набират 3500 строителни работника (А) за временна заетост. Обявени са и места за 50 лекари (Б), 300 компютърни специалисти (В) и 15 инженери (Г) за различни страни.

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Интересът на изследователите е предизвикан от материалната и духовната култура на българите, преселили се да живеят там.

- Б) Животът в добре защитения и уединен свят, в който израства, дава на бъдещия писател сигурност, но и го подтиква към самовглъбеност.
- В) Писателката споделя, че по време на най-щастливото пътуване в своя живот за пръв път вижда българските планини не от въздуха, а от прозореца на влака.
- Г) Световната футболна централа е изпратила писмо за разследвания мач до Български футболен съюз.

8. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Пътуващите трябва да внимават, тъй като има опасност от падащи камъни в Кресненското и в Искърското дефиле.
- Б) Наслаждаваме се на уникалната панорама и се опитваме да запазим миговете красота с помощта на фотоапаратите.
- В) Близо до селото имало буйна река, която след едно земетресение станала подземна, образувайки множество пещери.
- Г) Пред най-близките поетът споделя, че предпочита и се вдъхновява от класическата музика и от красивите природни гледки.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Мъже, жени и деца помагаха при потушаването на пожара.
- Б) Ядосан и обиден, той грубо затвори вратата след себе си.
- В) Очите , засмени и светли го гледаха с нескрит интерес.
- Г) Днес, за съжаление, няма да гледам премиерната постановка.

10. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) След минути площадът вече беше пуст, участници и гости си бяха тръгнали, а във въздуха витаеше само споменът за някогашните истински нестинарски игри.
- Б) Храненето е сложен и изключително важен за нашето здраве процес тъй, като от храната организмът си извлича всички полезни съставки, от които се нуждае.
- В) Всеизвестно е, че няма човек, който, поне веднъж да не се е страхувал, така че не се опитвай да скриеш страховете си, а просто ги преодолей!
- Г) За да печелят от търговията с дървесина браконьерите секат многовековни дървета, а понякога дори прибягват и до умишлени палежи на големи горски масиви.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) През целия сезон младият художник беше работил върху стенографията на няколко театрални постановки.
- Б) Хотелът предлага много допълнителни услуги на своите гости, като например безплатно ползване на фитнес залата.
- В) Хората имат навика понякога да предават по-голямо значение на детайлите, отколкото на съществените неща.
- Г) От тези текстове научаваме, че през девети век българите са прекръстени и е създадена славянската азбука.

12. В кой ред фразеологичните словосъчетания са синоними?

- А) мед ми капе от устата – мед ми капе на сърцето
- Б) пет пари не струва – купува си белята

- В) играя с открити карти – играя си с пари
- Г) тъка си платното – плета си кошницата

13. От кой разказ е посоченият откъс?

В тия няколко бедни хижи вестник не идеше, защото никой не четеше; даскал нямаше, защото нямаше школо; поп нямаше, защото нямаше черква; стражар не стоеше, защото нямаше община, а зимата със снеговете си и каловете си спираше съвсем през седем месеца и така мъчното им съобщение със света... Даже слабо се чу и сръбската война, в която бе загинал едничкият от това село войник.

- А) „Мечтатели
- Б) „Песента на колелетата
- В) „Дядо Йоцо гледа
- Г) „Задушница

14. В кой ред всички стихотворения са написани от Никола Вапцаров?

- А) „Прощално, „Борба, „Борбата е безмилостно жестока...“
- Б) „Кино, „История, „Песен за човека“
- В) „Песента на човека, „Завод, „Сън“
- Г) „Вяра, „Да бъде ден!, „Писмо“

15. Лазо и Благолажът са герои от творба на:

- А) Йордан Йовков
- Б) Елин Пелин
- В) Димитър Талев
- Г) Иван Вазов

16. Коя от посочените творби е поема?

- А) „Градушка
- Б) „Заточеници
- В) „Борба
- Г) „Маска

17. Кой от изброените разкази на Йордан Йовков представя добротворството като смисъл на човешкия живот?

- А) „Албена
- Б) „Шибил
- В) „През чумавото
- Г) „Серафим

18. В творчеството на кого от посочените автори преобладава мотивът за самотата на бездомния човек?

- А) Никола Вапцаров
- Б) Димчо Дебелянов
- В) Гео Милев
- Г) Иван Вазов

19. Трагичната напрегнатост и чувството за несигурност в света на вещите са характерни за творчеството на:

- А) Христо Ботев
- Б) Елин Пелин
- В) Йордан Йовков
- Г) Атанас Далчев

20. В коя от посочените творби се откриват елементи на символизма?

- А) „При Рилския манастир“ на Иван Вазов
- Б) „Цветарка“ на Христо Смирненски
- В) „Кино“ на Никола Вапцаров
- Г) „Стихии“ на Елисавета Багряна

21. Кулминация в разказа „Ветрената мелница“ е:

- А) решението за строежа на ветрената мелница.
- Б) надиграването между Лазар и Христина.
- В) картината на пораженията на лятната суша.
- Г) решението на Христина да пристане на Лазар.

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Аз познах своите братя във робският керван
угнетени от Златний телец*

- А) метафора
- Б) епитет
- В) сравнение
- Г) символ

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 34. включително)!

ТЕКСТ 1

От икономическа гледна точка парите служат като общоприето средство за разплащане между хората в дадено общество или държава. Те се дават и приемат, като с това се цели осъществяване на определен вид плащане за получаване на конкретна стока, за извършена услуга, за разплащане по дълг в дадена страна или в даден общественно-икономически контекст.

Появата на парите не зависи от наличието на държавна власт, то е естествено пазарно явление. Въпреки това държавата често налага монопол върху паричните средства и използването на алтернативни (фалшиви, такива, които не са официални за съответната държавна власт) пари се преследва от закона.

Паричното предлагане в дадена страна включва банкнотите и монетите на съответната парична единица, както и депозитите на поискване, които често представляват по голямата част от общото парично предлагане. Тези **депозити** представляват влогове в банките, т.е. парични средства на фирми и граждани по текущи сметки в дадена банка, които могат да се теглят в брой или да се превеждат по другите сметки без специално предварително известие.

Банкнотите са книжни парични знаци, имащи определена стойност. Известно е, че за

първ път те са използвани в Китай през VII век, а в Европа – през XVII век. Употребата на установени парични стойности и печатани банкноти става популярна едва през XVIII век. Повечето банкноти са се изработвали от специален вид хартия, а понякога и от лен, от памук или от други текстилни тъкани.

Монетата е паричен знак, изработен от метал. Тя най-често е плоска и притежава кръгла форма. Върху едната страна (лицевата, наречена *аверс*) се поставя символът на суверена (владетеля), държавата или държавната институция, имащи право да секат монети, а върху другата (задната, наречена *реверс*) обикновено се отбелязва каква стойност притежава монетата.

Монетите се използват като разплащателно средство по-дълго във времето, отколкото банкнотите. Причина за това е тяхната голяма устойчивост на външни неблагоприятни влияния.

ТЕКСТ 2

Чл. 1. С тази наредба се регламентира контролът върху качеството на банкнотите и монетите в наличното парично обращение и се определят условията и редът за:

1. възпроизвеждане на български банкноти и монети;
2. замяна на повредени български банкноти и монети;
3. задържане, проверка и експертна оценка на банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени;
4. използване на машини за сортиране на банкноти или монети за последваща употреба, наричани по-нататък „машини за сортиране, и машини за самообслужване с банкноти и монети, наричани по-нататък „машини за самообслужване.

(...)

Чл. 3. Възпроизвеждане на българска банкнота или монета се извършва след писмено съгласие от **БНБ**.

Чл. 4. (1) БНБ заменя повредени български банкноти и монети, които са законно платежно средство или са извадени от обращение с неизтекъл срок на обмяна.

(2) Банките заменят повредени български банкноти и монети, които са законно платежно средство.

(3) Заменените по ал. 2 повредени български банкноти и монети се предявяват пред БНБ.

23. От коя сфера на общуване е текст 1?

- А) от естетическата сфера
- Б) от битовата сфера
- В) от научната сфера
- Г) от институционалната сфера

24. Каква функция изпълнява текст 1?

- А) манипулира общественото мнение
- Б) посочва факти от областта на финансите
- В) констатира финансови злоупотреби
- Г) урежда нормативната база в банковото дело

25. Използваната _____ в текст 1 дума *депозити* е:

- А) термин от областта на екологията

- Б) езикова единица с експресивна натовареност
- В) синоним на израза *общо парично предлагане*
- Г) дума за означаване на парични влогове

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 1?

- А) Държавата подкрепя използването на алтернативни пари, тъй като има възможност да налага монопол върху паричните средства.
- Б) Парите служат за разплащане при получаването на някаква стока или услуга, както и за изплащане на различни дългове.
- В) Общото парично предлагане на една страна включва в себе си банкнотите, монетите и всички парични влогове в банките.
- Г) Върху лицевата страна на монетите обикновено се поставя някакво символно изображение, свързано с държавната власт.

27. В коя сфера на общуване се използва текст 2?

- А) в битовата сфера
- Б) в естетическата сфера
- В) в медийната сфера
- Г) в институционалната сфера

28. Кое от посочените твърдения НЕ се отнася до текст 2?

- А) Текстът изпълнява регулираща функция.
- Б) Текстът е еднозначен и недвусмислен.
- В) Текстът е изчерпателен и въздействащ.
- Г) Текстът е оформен стандартизирано.

29. В кой ред е посочено значението на използваната в текст 2 абревиатура *БНБ*?

- А) Българска национална банка
- Б) Балканска народна банка
- В) Българска народна банка
- Г) Белгийска народна банка

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текст 2?

- А) Наредбата цели нормативно да бъде уреден контролът върху наличните банкноти и монети.
- Б) Законово се установяват условията и редът за фалшифициране на български банкноти и монети.
- В) Необходимо е изрично устно съгласие за възпроизвеждане на български банкноти и монети.
- Г) Противозаконно е банките да извършват замяна на повредени български банкноти и монети.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете буквите САМО на онези ЧЕТИРИ факта, които ПРИСЪСТВАТ в посочените текстове.

- А) БНБ изготвя протокол след извършената от експертната оценка техническа експертиза за истинност на банкноти и монети.
- Б) Използването на банкноти в Европа става реалност едва десет века след първата им засвидетелствана употреба в Китай.
- В) Не се считат за умишлено повредени банкноти, които са повредени от нанесени бележки, цифри, черти от молив или писалка.
- Г) Негодните за обращение парични средства се отделят чрез машини за сортиране на банкноти и монети, наричани само „машини за сортиране“.
- Д) Монети са се секли от метал, докато за направата на банкноти са се използвали специален вид хартия или тъкани като лен и памук.
- Е) Българските банкноти, които са извадени от обращение, но все още са в срок на обмяна, се заменят от БНБ.
- Ж) Монетите имат по-дълъг живот на използване, защото са по-устойчиви на различни влияния от банкнотите.
- З) Преминаването към разплащане с банкноти в Европа увеличава международната търговия и затова банките създават първия валутен пазар.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е общото, за което се говори в двата текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 3-4 изречения формулирайте СОБСТВЕНА теза по една от посочените теми:

Ролята на парите в нашия живот

Парите и държавата

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текст 1.

35. За всяко празно място изберете най-уместната от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Пълноценното и разнообразно хранене (А) на организма необходимите вещества, които му дават сили да се (Б) с инфекциите. Ежедневният прием на плодове и зеленчуци доставя на тялото много витамини, минерали и антиоксиданти, които (В) имунната защита. Много полезни са цитрусовите плодове, които (Г) болестотворните микроорганизми.

- А) осигурява, отнема, определя
- Б) приспособи, представи, пребори
- В) удължават, усилват, убиват
- Г) унищожават, укрепват, усложняват

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

След напускането на главния редактор (Българско национално радио) обяви конкурс за заемане на (длъжност). Като предимство ще се отчита (опит) на кандидатите в други електронни медии.

Б) Местоимения

За (никой/ никого) не е тайна, че всичко това се случи миналата седмица.

Служителите, (чийто/ чиито) предишен ръководител беше повишен, бяха разпределени в другите отдели на фирмата.

Иван предложи заедно да пътуваме към морето с новата (му/си) кола.

По време на туристическата обиколка ще ни придружава едно младо момиче, защото в момента всички други екскурзоводи са заети и само (тя/то) ще може да бъде с нас през целия ден.

В) Учтива форма

Госпожице, бихте ли ни (казал) дали сте (уведомен) за всички промоционални оферти в нашия магазин и дали бихте (препоръчал) нашите продукти на свои приятели?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите знаци.

На съоръженията чрез които се доставя електроенергия, е задължително да се осигурява оптимален режим на експлоатация. Във връзка с това бе разпространено следното съобщение:

Уважаеми клиенти предстои профилактика на съоръженията и се налага изключване на електрозахранването по райони. С графика на плановите прекъсвания, обхващащ две седмици може да се запознаете на нашата страница в интернет.

Прочетете откъса от разказа „Задушница” и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача)!

38. Това е началото на разказа. В свитъка за свободните отговори С ЦИТАТИ от текста или СЪС СВОИ ДУМИ посочете ДВА примера, които да подкрепят твърдението, че в цитирания откъс темата за страданието е доминираща.

Мъглив и влажен есенен ден е сподавил малкото селце. Ситен дъжд непрестанно ръми и рони последните жълти листа на оголелите тополи, които стърчат край старата черква, печални и тъжни като вдовици. Разградените стари гробища пред черквата са пълни с жени, които безразборно се щурат нагоре-надолу, печални и сериозни. Тоя ден е посветен на душите и всеки слива своята скръб в общата скръб за покойниците. Старите изкривени и зеленияса каменни кръстове са украсени с китки от сухи есенни цветя. По обезличените и буренияса гробове са сложени на пъстри месали хляб и колива.

Побелелият поп Серафим с кадилница в ръка бърза от гроб на гроб, чете молитви и поменици и сърдито се кара на жените. След него двамата му малки близнаци носят чувал, който бае Тодор клисарят усърдно пълни с порязаници.

Под схлупения сайвант на черквата са наредени учениците. Пред тях стои префуняла от студ учителка – тънка, дълга и суха мома – и сърдито кряска на немирниците.

Жените разнасят жито с писани божигробски лъжици и току викат:

– На – па кажете бог да прости!

Децата подсмърчат, протягат ръце едно през друго и едно през друго викат:

– Бог да прости! Бог да прости!

До зидовете на черквата, зад само капчуците, седят, клекнали като кошарища върху босите си крака, бедни сирачета, облечени в широки стари дрехи, простират ръце и с

нажалени очи чакат подаяние. До тях гузно стои луд Христо и постоянно прибира скъсаните поли на широкото си палто, из което прозират посинелите му от студ меса. По-нататък жално пее сляп просяк.

И над цялата тая печална картина, потънала във влажен и мъглив въздух, пропит с тънка миризма на восък и тамян, се носи неразбран и суетен шум, сред който ясно и монотонно се чува дебелият глас на свещеника.

39. В свитъка за свободните отговори с ЦИТАТИ от текста или със СВОИ ДУМИ посочете ДВА примера от откъса за съпоставяне на образи със средствата на иронията.

40. Свържете името на героините с името на автора, от чиято литературна творба е всяка от тях. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

- А) Албена Димитър Димов
- Б) Христина Йордан Йовков
- Елин Пелин
- Иван Вазов

Свържете името с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

- В) Еньо „Ралица“
- Г) Иво „Серафим“
- „Косачи“
- „На оня свят“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

- Д) „Черна песен“ Христо Ботев
- Е) „До моето първо либе“ Елисавета Багряна
- Димчо Дебелянов
- Пенчо Славейков

41. Прочетете откъса от романа „Под игото“ на Иван Вазов и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема „От здравия разум до поетическото безумие“. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

В няколко дни бунтът биде отъпкан навсякъде.

Борбата се провали ужасно, тя се обърна на панически страх.

Революция и – капитулация.

Историята ни дава примери за въстания, еднакво нещастни и свети, но не така трагически безславни.

Априлското въстание беше недоносче, защото под упоението на най-пламенна любов и задушено от майка си в ужаса на раждането. То умря преди да поживее.

Това въстание нема даже история. Тъй биде кратковеко.

Златни надежди, вяра дълбока, сила гигантска и ентузиазъм — капитал от няколко страдалчески века, – всичко нахалост отиде в един миг!

Страшно пробуждане.

А колко мъченици! Колко жертви! Колко смърт и падения! Да, и малко героизъм! Но какъв героизъм!

Перуцица – Сарагоса.

Но Перуцица я не знае всемирната история...

Батак!

Само това име изхвъркна из борбата, из пожарите, из димовете, полетя над вселената и се увековечи в паметта на народите!

Батак! Това име и като собствено, и като нарицателно характеризира нашата революция.

Съдбата понякога прави тия каламбури.

В данния случай тя ни стана провидение: тя ни даде Батак, но тя бе създавала Александра II.

Ако това движение с нещастните си сетнини не бе довело Освободителната война, то неумолима присъда висеше над него: здравият разум щеше да го нарече безумство, народите – срам, историята – престъпление. Уви, защото тая стара куртизанка историята, и тя се кланя на успеха.

Поезията само би го простила и увенчала с лаври геройски – за хатъра на въодушевляването, което изкара кротките анадолски абаджиши на средногорските височини – сублимни височини – с черешовите топове...

Едно поетическо безумие.

Защото младите народи, както и младите хора, са поети.

МАТУРА ПО БЕЛ 2012
Ключ с верните отговори

Верен отговор Брой

точки

- 1. Б 1**
- 2. А 1**
- 3. А 1**
- 4. А 1**
- 5. А 1**
- 6. А 1**
- 7. Г 1**
- 8. Г 1**
- 9. В 1**
- 10. А 1**
- 11. Б 1**
- 12. Г 1**
- 13. В 1**
- 14. Б 1**
- 15. Б 1**
- 16. А 1**
- 17. Г 1**
- 18. Б 1**
- 19. Г 1**

20. Б 1

21. Б 1

22. Г 1

23. В 1

24. Б 1

25. Г 1

26. А 1

27. Г 1

28. В 1

29. В 1

30. А 1

Въпроси със свободен отговор

Въпрос

№

Верни отговори Брой

точки

31. Б

Д

Е

Ж

4 т.

32. парите / паричните средства / паричните знаци 1 т.

33. Теза 2 т.

34. Текст 4 т.

35. А) осигурява

Б) пребори

В) усилват

Г) унищожават

4 т.

36. А) Българското национално радио, длъжността, опитът

Б) никого, чийто, му, то

В) казали, уведомена, препоръчали

10 т.

37. На съоръженията, чрез които се доставя електроенергия, е задължително да се осигурява оптимален режим на експлоатация. Във връзка с това бе разпространено следното съобщение: „Уважаеми клиенти, предстои профилактика на съоръженията и се налага изключване на електрозахранването по райони. С графика на плановите прекъсвания, обхващащ две седмици, може да се запознаете на нашата страница в интернет.“

5 т.

38. Примерни отговори:

„оголелите тополи, които стърчат край старата черква, печални и тъжни като вдовици”

„жени, които безразборно щурат нагоре-надолу, печални и сериозни”

„Тоя ден е посветен на душите и всеки слива своята скръб в общата

скръб за покойниците.“

„седят, клекнали като кошарища върху босите си крака, бедни сирачета, облечени в широки стари дрехи, простират ръце и с нажалени очи чакат подаяние”

„гузно стои луд Христо и постоянно прибира скъсаните поли на широкото си палто, из което прозират посинелите му от студ меса”

„жално пее сляп просяк”

„печална картина, потънала във влажен и мъглив въздух, пропит с тънка миризма на восък и тамян”

студ

скръб

бедност

печал

2 т.

39. Примерни отговори:

„жени, които безразборно шурат нагоре-надолу” - „под схлупения сайвант на черквата са наредени учениците”

„печални и сериозни” жени - „префуняла от студ учителка – тънка, дълга и суха мома”, която „сърдито кряска на немирниците”

„малките близнаци” на попа с чувала порязаници - „бедните сирачета

2 т.

с боси крака”

печална картина – суетен шум

бедни деца – алчният бае Тодор

40. А) Йордан Йовков

Б) Елин Пелин

В) „Серафим“

Г) „Ралица“

Д) Димчо Дебелянов

Е) Христо Ботев

6 т.

41. Текст 30 т.